

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

У статті з'ясовано специфіку та структуру (теоретико-практичні аспекти) комунікативної компетентності майбутнього менеджера, визначено критерії та рівні діагностування. Проведено аналіз результатів дослідження сформованості комунікативної компетентності студентів-економістів.

Ключові слова: компетентність, комунікація, комунікативна компетентність, спілкування, конструктивне спілкування, контакт, аргументування, емпатичність спілкування, самооцінка, міжособистісне середовище, внутрішні засоби регуляції, соціальні ролі, гнучкість взаємодії.

Нині вищі навчальні заклади повинні забезпечити формування і розвиток інтелектуальної, творчої та ініціативної особистості, здатної жити у принципово нових умовах, реалізовувати себе в житті, бути успішною і сприяти прогресу суспільства. Сучасному фахівцеві необхідно володіти культурою україномовного спілкування, навичками роботи з інформацією для професійного зростання. Особливого значення це набуває для майбутніх керівників, оскільки координація діяльності підрозділів організації та окремих її членів для досягнення спільної мети здійснюється передовсім у процесі комунікації. Усе, що відбувається в організації, прямо чи опосередковано пов'язане з комунікативними процесами.

Комунікативна компетентність менеджера є основою життєзабезпечення кожної фірми, організації, підприємства, являє собою живу тканину діяльності, вимагає чіткого орієнтування у професійній ситуації, відбору саме тих засобів спілкування, які є найбільш ефективними. Однак механізми, особливості, умови та шляхи формування комунікативної компетентності майбутнього менеджера досліджені недостатньо, що ускладнює ефективність підготовки майбутніх спеціалістів.

Комунікативна компетентність – складний феномен, основу якого становлять певні здібності: уміння прогнозувати соціально-психологічну ситуацію спілкування, враховувати її своєрідність, “вживатися” та керувати нею [1: 53]. Більшість учених розглядають комунікативну компетентність поряд із вивченням взаємодії людей, знаннями й уміннями, як особистісну якість і поведінку, яка проявляється в стосунках, у зв'язку з навичками ефективного спілкування (Б. Ананьєв, Г. Андреева, М. Качан, О. Леонтьєв, А. Реан, В. Шепель та ін.). Деякі науковці розуміють комунікативну компетентність як необхідну складову комунікативної культури (Н. Кузьміна, А. Маркова, С. Ромашина); комунікативна компетентність як здібність особистості, як уміння – компонент здібностей (В. Гаркуша, Л. Петровська, К. Платонов). Комунікативна компетентність В. Введенським розглядається як здатність людини встановлювати і підтримувати потрібні контакти з іншими людьми; сукупність знань, умінь і навичок із вербальних і невербальних засобів для адекватного сприйняття і відображення дійсності в різних ситуаціях спілкування; конгломерат знань, мовних та немовних умінь і навичок спілкування, які передбачаються у процесі природної соціалізації, навчання і виховання [3: 14-15].

На думку Н. Бутенко, комунікативна компетентність співвідносна із сукупністю знань, умінь, навичок, що передбачають: функції спілкування й особливості комунікативного процесу; види спілкування й основні його характеристики; засоби спілкування; види слухання і техніки його використання; психологічні та комунікативні типи партнерів; форми і методи ділової взаємодії; технології та прийоми впливу на людей; самопрезентацію і стратегію успіху; методи генерування ідей та інтеграції персоналу для конструктивної комунікації [2: 374]. Розвиток комунікативної компетентності, з погляду вченої, є необхідною умовою ефективної професійної діяльності.

Н. Алексеева, Д. Бех, Л. Божович, З. Калмикова доводять, що лише незначна частина майбутніх фахівців досягає достатнього рівня розвиненості комунікативної компетентності як складової комунікативної культури; у більшості з них відсутнє прагнення до самовдосконалення, що, у свою чергу, негативно впливає на рівень професіоналізму, життєве самовизначення, а тим паче, якщо переважає схильність до репродуктивної діяльності.

Отже, нам імпонує думка про те, що комунікативна компетентність має таку складову, як здібність людини взаємодіяти вербально і невербально, – виявляється у глибині та міцності знань, формується в умовах безпосередньої взаємодії [6].

З огляду на це варто розглянути взаємозалежність між основними теоретичними і практичними аспектами, визначити відповідні критерії (відсоткове співвідношення показників комунікативної компетентності майбутніх економістів; дослідження проводилося серед студентів другого курсу спеціальності “Менеджмент і адміністрування” Криворізького економічного інституту ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”):

– внутрішні ресурси (*теоретичний аспект*) впливають на орієнтованість людини в ситуації спілкування, заснованій на життєвому досвіді (*практичний аспект*).

Внутрішні ресурси → орієнтованість

Критерії:

- 1) уміння переконувати (властиве 50% студентів II курсу);
- 2) уміння відстоювати свою позицію (53%);
- 3) предметна компетентність (23%);
- 4) стійкість поглядів (51%);
- 5) адекватна інтерпретація отриманої інформації (42%);
- 6) уміння відповідати ситуації спілкування відповідно до швидкості змін аспектів взаємодії у процесі комунікації (43%).

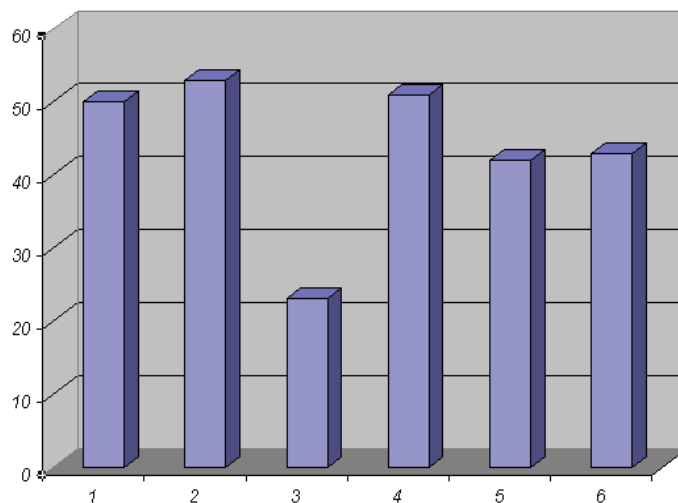

Рис. 1. Перша група критеріїв.

– спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням (*теоретичний аспект*) впливає на адекватну орієнтацію студента-економіста у процесі ситуації взаємодії (*практичний аспект*).

Взаємодія з оточенням → адекватна орієнтація

Критерії:

- 1) рефлексія (40%);
- 2) ідентифікація (17%);
- 3) емпатія (67%);
- 4) адекватна самооцінка (48%);
- 5) стереотипізація (36%).

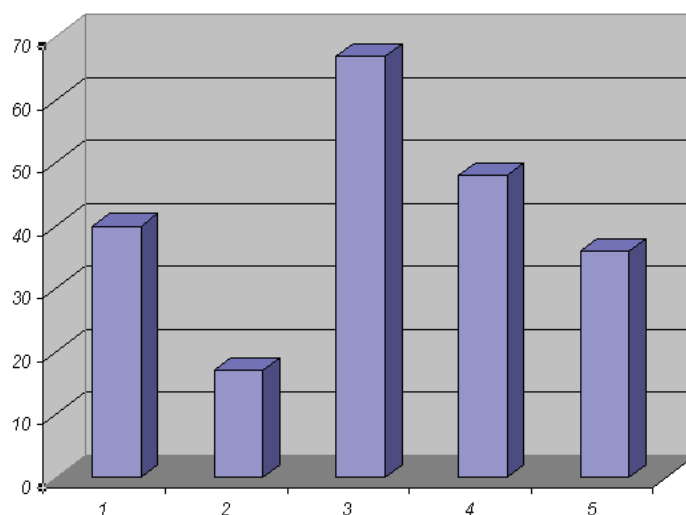

Рис. 2. Друга група критеріїв.

– внутрішні засоби регуляції комунікативних дій (*практичний аспект*) впливає на міжособистісні умови і відносини соціального середовища (*теоретичний аспект*).

Регуляція комунікативних дій → соціальне середовище

Критерії:

- 1) урівноваженість (52%);
- 2) витримка (39%);
- 3) зацікавленість (73%);
- 4) спроможність до самоосвіти (49%);
- 5) вимогливість до себе (44%);
- 6) організованість (41%);
- 7) уважність (52%).

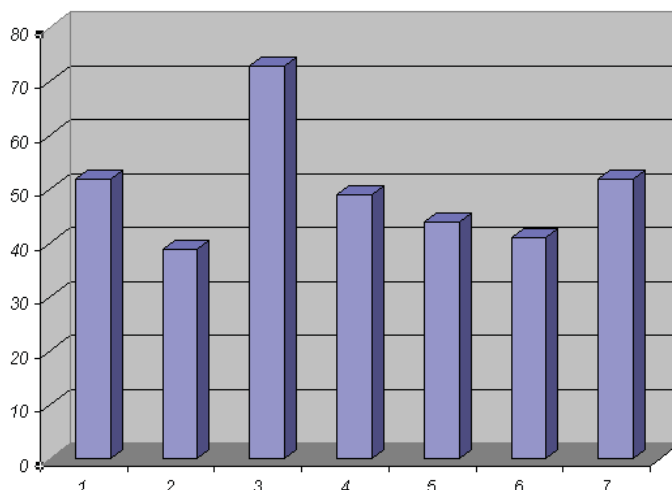

Рис. 3. Третя група критеріїв.

– знання, уміння та навички конструктивного спілкування (*теоретичний аспект*) впливають на готовність і уміння будувати контакт (*практичний аспект*).

Конструктивне спілкування → контакт

Критерії:

- 1) уміння слухати, сприймати і відтворювати (49%);
- 2) навички роботи в групі (53%);
- 3) уміння володіти різними соціальними ролями (31%);
- 4) уміння застосувати отримані теоретичні знання у процесі спілкування (40%);
- 5) уміння знаходити спільну мову із співрозмовником (47%).

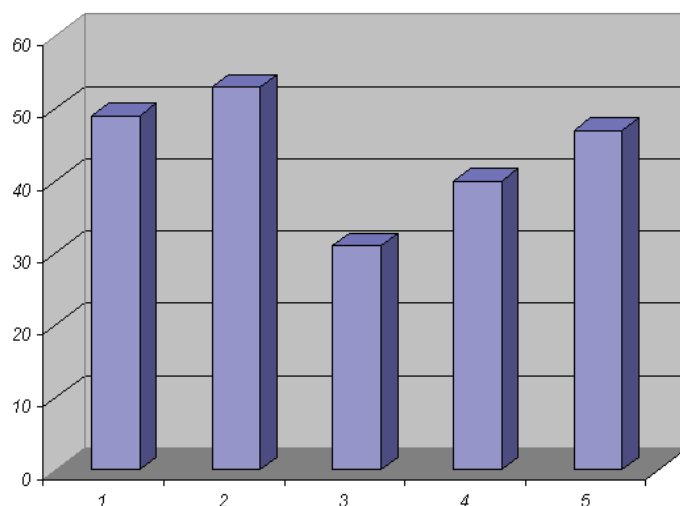

Рис. 4. Четверта група критеріїв.

На основі обробки результатів дослідження можна стверджувати, що студентам спеціальності “Менеджмент і адміністрування” притаманний посередній рівень комунікативної компетентності. Слід відзначити достатній рівень гнучкості та багатоаспектності процесу взаємодії суб’єктів комунікативної діяльності, хоч організованість і предметна компетентність залишають бажати кращого.

Отже, проаналізувавши результати за першою групою критеріїв (внутрішні ресурси → орієнтованість), можна стверджувати, що респонденти виявляють достатньо стійкі погляди, проте, їм важко знайти доведення на аргументування власної позиції. Щодо другої групи критеріїв (взаємодія з оточенням → адекватна орієнтація), слід відзначити суттєву емпатичність спілкування й адекватну самооцінку на основі достатньої рефлексії. Відповідно, за визначеними нами критеріями третьої групи (регуляція комунікативних дій → соціальне середовище) констатуємо високий рівень особистісних характеристик внутрішніх засобів регуляції, які мають вплив на міжособистісне середовище комунікантів. Остання група критеріїв (конструктивне спілкування → контакт) доводить наявність значних навичок конструктивного спілкування, але посереднім виявилось володіння різними соціальними ролями і застосування теоретичних знань на практиці.

Виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновок про те, що формування комунікативної компетентності майбутнього економіста – це складний динамічний процес, який потребує цілісної системи роботи з урахуванням усіх структурних компонентів досліджуваного процесу в поєднанні аспектів розуміння різноманітних навчальних і життєвих ситуацій, умінь використовувати отримані знання на практиці, навичок і потреб їх постійного удосконалення на основі самоаналізу. Це, на нашу думку, потребує розроблення системи педагогічних та виробничих ситуацій, а відтак і створення навчально-методичної системи завдань, спрямованих на удосконалення навичок комунікативної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення педагогічних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ануфрієва Н. М. Комунікативна компетентність особистості / Н. М. Ануфрієва // Вісник КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – 2002. – Вип. 12-13. – С. 53-58.
2. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні / Н. Ю. Бутенко: [підручник]. – К.: КНЕУ, 2006. – 384 с.
3. Введенский В. Н. Коммуникативная компетентность педагога: характеристика, способы совершенствования. – СПб, 2003. – 52 с.
4. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці / І. Гушлевська // Шлях освіти. – 2004. – №3. – С. 22-24.
5. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації: [навч. посіб]. / О. А. Семенюк, В. Ю. Парашук. – К.: ВЦ “Академія”, 2010. – 240 с.

6. Яшенкова О. В. Основы теории мовой коммуникации: [навч. посіб]. / О. В. Яшенкова. – К.: ВЦ “Академія”, 2010. – 312 с.

Бакум З.П., Хоцкина С.Н.

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМЫ

В статье обоснованы специфика и структура (теоретико-практические аспекты) коммуникативной компетентности будущего менеджера, определены критерии и уровни диагностики. Произведено анализ результатов исследования сформированности коммуникативной компетентности студентов-экономистов.

Ключевые слова: компетентность, коммуникация, общение, конструктивное общение, контакт, аргументация, эмпатичность общения, самооценка, межличностная среда, внутренние способы регуляции, социальные роли, гибкость взаимодействия.

Bakum Z.P., Khotskina S.N.

FORMING OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE FUTURE ECONOMISTS: THEORETICAL-PRACTICAL ASPECT OF THE PROBLEM

In the article the specific character and structure (theoretical and practical aspects) of communicative competence of a future manager is exposed. The criteria and levels of diagnostics are defined. The analysis of the results of the research of communicative competence forming of students-economists is made.

Key words: competence, communication, intercourse, structural intercourse, contact, argumentation, empathetic intercourses, self-appraisal, interpersonality environment, internal methods of adjusting, social roles, flexibility of cooperation.

УДК 371.14: 371.2

Зубко А.М.

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ У ЗАКЛАДАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ

У статті визначено шляхи оптимізації управління навчальним процесом у закладах післядипломної освіти педагогічних кадрів, реалізація яких сприяє вдосконаленню навчального процесу, його організації та підвищенню ролі закладу підвищення кваліфікації як центру безперервної освіти педагогічних працівників.

Ключові слова: післядипломна освіта, педагогічні кадри, навчальний процес, шляхи оптимізації управління.

Постановка проблеми. Розвиток суспільства потребує постійного вдосконалення якості освіти. У зв'язку з цим сучасна освітня практика зумовлює потребу у підвищенні рівня професійної компетентності педагогів. Саме тому сьогодні актуалізується проблема розвитку та вдосконалення системи післядипломної педагогічної освіти.

Як складова освітньої системи, післядипломна освіта педагогів є складним системним утворенням, що функціонує й розвивається відповідно власним законам й обумовлює розвиток своїх структурних компонентів, підсистем. Однією з підсистем макроструктури післядипломної освіти педагогічних кадрів є система підвищення кваліфікації.

Визначення шляхів та засобів удосконалення навчального процесу в закладах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, оптимізації управління ним у сучасних умовах неможливе без усвідомлення сутності процесу навчання, що обумовлена специфікою як професійної педагогічної діяльності, так і особливостями тих, хто навчається, тобто дорослих людей з вищою освітою, певним професійним та життєвим досвідом.